

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Волошиної Вікторії Олександрівни

«Вплив інтерференції на метапам'яттєві судження студентів»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність обраної дисертанткою теми не викликає сумніву, адже однією з найважливіших проблем сучасної педагогічної та вікової психології є підвищення якості засвоєння навчального матеріалу студентами. При цьому одним із основних чинників продуктивності засвоєння інформації є метапам'ять, що розкриває закономірності процесів пам'яті з позиції суб'єкта, який оцінює та регулює її продуктивність.

Запропонована дисертанткою робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Чітко сформульовані об'єкт, предмет, мета та завдання дозволили спланувати та здійснити дисертаційне дослідження на належному науковому рівні. Ґрунтовно описано комплекс теоретичних, експериментальних та статистичних методів, спрямованих на розв'язання поставлених завдань.

Об'єктом дослідження визначено метапам'яттєві судження як засіб моніторингу метапам'яті студентів, а предметом – особливості впливу інтерференції на метапам'яттєві судження студентів.

Відповідно до об'єкту, предмету та актуальності дисертаційного дослідження, мета даної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальному виявленні особливостей впливу інтерференції на метапам'яттєві судження студентів та розробці відповідних шляхів оптимізації метапам'яті студентів в умовах впливу інтерференції!

Досягнення мети дисертанткою Волошиною В.О. реалізовано через здійснення теоретичного аналізу сучасних наукових уявлень про

інтерференцію, метапам'яттєві судження та метапам'яттєві особистості у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Робота, поза сумнівом, актуальна як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Теоретичне значення цієї дисертації міститься в здійсненому Волошиною В.О. теоретико-експериментальному дослідженні метапам'яттєвих суджень студентів в умовах впливу проактивної та ретроактивної інтерференції; систематизації параметрів експериментального вивчення метапам'яттєвих суджень студентів та обґрунтовані релевантних математичних методів їх дослідження. Окрім цього, дисертантка у своїй роботі дає відповіді на такі базові три питання: По-перше, яке місце у структурі займають метапам'яттєві судження? По-друге, яке значення метапам'яттєві судження відіграють у засвоєні навчальної інформації студентами? По-третє, у чому полягає вплив інтерференції на метапам'яттєві судження студентів?

У практичному плані дисертаційне дослідження дає можливість використовувати розроблені авторкою шляхи оптимізації метапам'яттєві у процесі навчання студентів в умовах впливу інтерференції. Це, наприклад, розроблена та апробована авторська тренінгова програма оптимізації процесу моніторингу метапам'яттєві студентів в умовах впливу інтерференції. А також, теоретично та емпірично обґрунтуванні методичні рекомендації викладачам ВНЗ щодо оптимізації процесу моніторингу метапам'яттєві студентів.

Не викликає заперечень трактування новизни. Усі вісім пунктів новизни, позначені у вступі, підтверджено як в ході теоретичного аналізу, так і за допомогою власних експериментів автора.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукової діяльності кафедри психології та педагогіки Національного університету «Острозька академія», здійснене в межах науково-дослідних тем «Психологічні особливості впливу моніторингу метапам'яттєві особистості на прогностичну валідність засвоєння, відтворення та зберігання навчального матеріалу у студентів ВНЗ» (державний реєстраційний номер 01:12U000994),

«Інтерференція як феномен пам'яті та метапам'яті» (державний реєстраційний номер 0114U000574).

Тема дисертації узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 27.11.2012 р.).

У вступі дисертант освітлює актуальність обраної теми, формулює об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, розкриває його наукову новизну, практичне значення, наводить дані щодо апробації і впровадження результатів дослідження.

Ознайомлення із змістом першого розділу «Теоретико-методологічні засади дослідження метапам'яті особистості та інтерференції у психологічній літературі» свідчить про ґрунтовне вивчення Волошиною В. О. методологічних і наукових основ досліджуваної проблеми. Дисертанткою проаналізовано понятійний апарат за темою дослідження. Зокрема, за результатами аналізу наукових джерел уточнено поняття «метапам'ять», охарактеризовано основні види метапам'яттєвих суджень, розкрито їх роль у процесах запам'ятовування та у навчальній діяльності студентів, проаналізовано основні закономірності виникнення феномена інтерференції у процесах пам'яті, а також наведено основні наукові результати щодо впливу інтерференції на процеси метапам'яті. Важливою складовою дослідження є визначення метапам'яті як однієї з ключових детермінант ефективності навчально-професійної діяльності та засвоєння знань, що тісно пов'язана з процесами пам'яті, визначаючи та цілеспрямовуючи їх.

Дисертантка продемонструвала добре розвинену здатність до узагальнення складного теоретичного матеріалу та констатувала, що у сучасних дослідженнях метапам'яті немає єдиної класифікації видів метапам'яттєвих суджень. Проте, розкрила, що найбільш оптимальними для експериментального вивчення є група метапам'яттєвих суджень, що здійснюються щодо окремого процесу пам'яті: засвоєння (EOL та EOR судження), збереження (JOL та FOK судження) та відтворення (RCJ

судження) цільової інформації. Ця група метапам'яттєвих суджень корисна не лише як засіб впорядкування уявлень про цей феномен, але і як чіткий перелік змінних, які задіяні в емпіричній частині дослідження.

Таким чином, наукові положення теоретичної частини роботи повною мірою обґрунтовані адекватною методологічною та теоретичною орієнтацією автора, опорою на новітні теоретичні положення в області, що вивчається.

У належній мірі обґрунтованими є і власні емпіричні знахідки автора, оскільки методи і методики дослідження відповідають його предмету і цілям. Дослідницька вибірка репрезентативна. Математико-статистична обробка цілком коректна і відповідає природі отриманих даних.

У другому розділі дисертації «Експериментальне дослідження впливу інтерференції на метапам'яттєві судження» автором здійснено аналіз різних параметрів метапам'яттєвих суджень та обґрунтовано методичні засади їх вивчення (експериментальні методи, математико-статистичні критерії тощо). Також у цьому розділі представлено результати описано процедуру та проаналізовано результати пілотажного експерименту з моделювання умов інтерференції за класичною схемою АВС, на основі якого було проведено експеримент для дослідження впливу інтерференції на параметри метапам'яттєвих суджень студентів. Описано процедуру та результати експериментального вивчення ролі аналітичних та інтуїтивних процесів у здійсненні метапам'яттєвих суджень студентами в умовах впливу інтерференції.

У третьому розділі – «Оптимізація процесу моніторингу метапам'яті студентів в умовах впливу інтерференції» – визначені та описані мета, завдання та зміст тренінгової програми оптимізації процесу моніторингу метапам'яті студентів та наведено результати формувального експерименту. Здійснений аналіз експериментальних даних підтвердив ефективність програми оптимізації процесу моніторингу метапам'яті студентів. А також у цьому розділі викладено методичні рекомендації щодо оптимізації процесів метапам'яті у процесі засвоєння знань студентами. З огляду на це,

розроблена й експериментально апробована Волошиною В. О. тренінгова програма оптимізації процесів метапам'яті студентів, як способу зменшення впливу інтерференції є цінною для підготовки студентів у системі вищої освіти.

Висновки загалом свідчать про реалізацію поставлених завдань та досягнення мети дисертаційного дослідження.

Основні положення роботи знайшли відображення у 23 наукових публікаціях, 7 з яких опубліковані у виданнях, затверджених ВАК України, 2 – у міжнародному фаховому виданні. Автореферат відображає зміст дисертації.

Разом з тим, слід зробити наступні зауваження та побажання:

1. Заслуговує на позитивну оцінку теоретичне та емпіричне дослідження впливу інтерференції на метапам'яттєві судження студентів. Однак, на нашу думку, його доцільно було б доповнити більш ґрунтовним аналізом вітчизняної теоретичної методології та термінології.

2. В дисертації бракує більш детального обґрунтування блоків тренінгової програми щодо оптимізації процесу моніторингу метапам'яті студентів. При цьому опис їх змісту та мети є вичерпним.

3. Висновки до другого розділу не повністю охоплюють результати проведеного емпіричного дослідження.

4. Також слід зауважити на граматичні, стилістичні огріхи та русизми, що зустрічаються в окремих частинах дисертації.

Проте, висловлені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку проведеного дослідження й не спростовують основних висновків дисертантки.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Волошиної Вікторії Олександрівни «Вплив інтерференції на метапам'яттєві судження студентів» є завершеною науковою працею, що присвячена актуальній та практично значимій темі.

2. Дисертація містить нові, оригінальні теоретичні та практичні

розробки, які є результатом пошуку, здійсненого на високому науковому рівні з кваліфікованим використанням сучасних методів психологічного дослідження. Отримані результати в повній мірі є новими, оригінальними та достовірними та суттєво поглиблюють наукові уявлення про особливості впливу інтерференції на метапам'яттєві судження студентів.

3. Зміст, обсяг, структура та оформлення дисертації відповідають вимогам, що висуваються МОН України до подібного роду наукових досліджень.

4. За своїм змістом автореферат відображає основні положення дисертації.

5. Основні наукові результати повністю викладено в необхідній кількості статей, опублікованих у наукових фахових виданнях, та оприлюднено на наукових конференціях.

6. У цілому дисертаційне дослідження «Вплив інтерференції на метапам'яттєві судження студентів» є завершеною науковою працею, яка має наукову новизну, теоретичне і практичне значення і відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання», затвердженого Міністерством освіти і науки України, а її авторка, Волошина Вікторія Олександрівна, заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Завідувач кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, доктор психологічних наук, професор

Т. Б. Хомуленко

Підпис тов. Хомуленко Т. Б.
засвідчується зав. загальним відділом
17.11.2015